

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Filip Elbl

**Státní fond životního prostředí a jeho role v ochraně životního
prostředí**

Bakalářská práce

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Státní fond životního prostředí a jeho role v ochraně životního prostředí“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 67 663 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 28. 11. 2022

Filip Elbl

Poděkování

Velmi rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Ondřeji Víchovi, Ph.D. za odborné vedení, pomoc, rady a především čas, který mně věnoval při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Rozpočtové hospodaření	7
1.1. Finance a veřejné finance.....	7
1.2. Rozpočet	8
1.3. Rozpočtová soustava.....	8
2. Mimorozpočtové fondy	11
2.1. Pojem fond, mimorozpočtový fond	11
2.2. Soustava mimorozpočtových fondů.....	12
3. Státní fondy	14
3.1. Historie státních fondů.....	15
3.2. Financování státních fondů	17
3.3. Současné státní fondy	17
4. Státní fond životního prostředí.....	22
4.1. Evropské právo životního prostředí	23
4.2. Struktura fondu (orgány, členění)	24
4.3. Rozpočet fondu	25
4.3.1. Příjmy	25
4.3.2. Výdaje	26
4.4. Programy fondu	27
Závěr	34
Seznam použité literatury	36
Abstrakt	41
Seznam klíčových slov	42
Přílohy	43

Úvod

Bakalářská práce se zabývá Státním fondem životního prostředí a jeho rolí v ochraně životního prostředí. Státní fondy, jakožto alternativní způsoby financování veřejných potřeb, pomyslně zůstávají ve stínu státního rozpočtu a stojí poněkud stranou. Proto jsem se rozhodl podat výklad o jednom z nich, a to konkrétně o Státním fondu životního prostředí ČR. Tento státní fond byl založen roku 1992 zákonem ČNR č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí, a je tak k dnešnímu dni nejstarším státním fondem v České republice. Již od svého založení přispívá na projekty, které zlepšují životní prostředí v České republice. Mezi jeho nejznámější programy patří Nová zelená úsporám, Národní program Životní prostředí a Operační program Životní prostředí.

Cílem této práce je pokusit se představit tuto instituci, jakožto alternativní způsob financování veřejných potřeb a ukázat jakou plní roli v oblasti ochrany životního prostředí. A to ať už formou svých programů, jež jsou prostřednictvím fondu financovány či například sankčními nástroji, které slouží k odrazení potenciálních škůdců.

Hlavním zdrojem informací pro mou bakalářskou práci bude v první polovině zejména odborná literatura zabývající se finančním právem, ze které budu čerpat informace týkající se veřejných financí a díky které bude možné přesně zařadit institut Státního fondu životního prostředí do systematiky finančního práva. V druhé polovině budu čerpat především z oficiálních stránek Státního fondu životního prostředí ČR a jeho programů a samozřejmě odborné literatury zabývající se tímto fondem a životním prostředím, kde budu čerpat klíčové informace pro zpracování mé práce. Z právních předpisů budu primárně pracovat se zákony, které upravují samotné státní fondy a také se zákonem o rozpočtových pravidlech, který funguje jako obecný právní předpis k těmto konkrétním zřizovacím zákonům.

Metody, jež použiji při psaní mé práce, jsou zejména deskripce, komparace a analýza. Přičemž jsem bakalářskou práci rozdělil celkem na čtyři kapitoly.

Úvodní kapitola se zabývá teoretickým základem, aby bylo čtenáři umožněno pochopit následné další souvislosti. Budou představeny termíny jako finance, veřejné finance, rozpočet a rozpočtová soustava, k jejichž vysvětlení využiji především odbornou literaturu.

V následující kapitole se budu zabývat mimorozpočtovými fondy, kde vysvětlím, co takový fond znamená a jak vypadá soustava mimorozpočtových fondů. Protože je možné fondy díky odborné literatuře dobře členit, stručně popíšu soustavu mimorozpočtových fondů dle odborné literatury finančního a daňového práva.

V kapitole třetí se zaměřím na fondy na úrovni státu, kde bude věnován prostor jejich vývoji v rámci historie České republiky a obecně představeno jejich financování. Následně se budu věnovat jednotlivým současným státním fondům, kde je stručně představím a popíšu hlavní podstatu jejich činnosti.

V kapitole poslední se budu věnovat Státnímu fondu životního prostředí. Toto bude nejrozsáhlejší kapitola, kde začnu založením fondu a po představení základního rámce evropského práva v oblasti ochrany životního prostředí budu pokračovat následnou strukturou fondu. Dále se budu zabývat jeho příjmy, kde rovněž představím princip „znečišťovatel platí“ a následně samozřejmě i výdaji. Kapitulu uzavřu představením hlavních programů, které jsou prostřednictvím Státního fondu životního prostředí financovány.

Konec mé bakalářské práce bude obsahovat závěr, kde shrnu informace a poznatky, jež jsem na základě předchozích kapitol získal a pokusím se zodpovědět otázku, jaké postavení představuje Státní fond životního prostředí ČR v systému veřejných financí a jakou plní roli v oblasti ochrany životního prostředí.

1. Rozpočtové hospodaření

Aby bylo čtenáři umožněno přesně zařadit institut Státního fondu životního prostředí do systematiky finančního práva, vidím jako nutné se nejprve pozastavit u obecnějších otázek a rovněž se pokusit vysvětlit základní pojmy, které k této problematice neodmyslitelně patří.

1.1. Finance a veřejné finance

V hospodářském i v běžném denním životě se velice často setkáváme s pojmy, jako jsou finance, peníze, peněžní prostředky apod., kdy právě finance (termín odvozený od latinského slova „finis“ neboli konec¹) jsou často zjednodušeně a laicky mylně chápány jako peněžní prostředky, jednodušeji zkrátka peníze. Je pravdou, že finance a peníze patří neodmyslitelně k sobě a nelze tyto dvě kategorie oddělovat, avšak v žádném případě není možné tyto dva pojmy ztotožňovat. Kdežto pro vyjádření určitého množství peněz či peněžních prostředků je nejširším, globálním pojmem peněžní masa, pojem finance český právní řád používá, avšak nijak nedefinuje. Každopádně právě existence peněz a peněžní masy, stejně tak peněžních operací a vztahů je základem existence financí. Souhrn finančních vztahů, „*což jsou ty peněžní vztahy, které souvisejí s vytvářením, rozdělováním (distribucí), přerozdělováním (redistribucí) a užitím (realizací) peněžní masy*“, a jejich vnitřně provázaný systém se nazývá finance.²

Stejně jako celé právo se finance dělí na finance veřejné a finance soukromé.³ Termín „veřejné finance“ lze definovat rozšířením obecné definice financí⁴ a rozumí se jím „*specifické finanční vztahy a operace probíhající v rámci ekonomického systému mezi orgány a institucemi veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé (tj. občany, domácnostmi, firmami, neziskovými organizacemi apod.)*“.⁵

Veřejnými financemi se zabezpečují zdroje, jež mají stát a územní samosprávy k dispozici, pro dosažení co největší efektivity při plnění svých funkcí, a to na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Na tomto základě byly vymezeny tři základní funkce veřejných financí, kterými jsou funkce alokační, funkce redistribuční a funkce stabilizační. Podstata alokační funkce spočívá v efektivním rozmístění finančních prostředků k zajištění produkce veřejných statků. Cílem funkce redistribuční je zmírnění či dosažení větší rovnosti

¹ Detailnější výklad ohledně původu slova finance viz GRÚŇ, Ladislav. *Finanční právo a jeho instituty*, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde Praha, 2009, s. 15.

² BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 4–7.

³ Tamtéž, s. 7.

⁴ Peněžní prostředky vznikající v souvislosti s tvorbou, rozdělováním a použitím peněžních fondů.

⁵ HAMERNÍKOVÁ, Bojka, MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 11.

mezi subjekty, a to tvorbou, spravedlivým rozdělením a použitím peněžních fondů. Tato funkce je výsledkem solidarity. Poslední funkce stabilizační „využívá tvorby, rozdělení a použití peněžních fondů ke stabilizaci ekonomiky, a to zejména hospodářského růstu a zaměstnanosti“.⁶

1.2. Rozpočet

Každý stát, obec, kraj či nezisková organizace, aby se mohl aktivně podílet na rozvoji naší společnosti, plnit své funkce a hospodařit, potřebuje svůj vlastní rozpočet. Avšak stejně jako pojem finance, ani pojem rozpočet není v zákoně přímo definován, a proto jeho samotný význam není jednoznačný, jelikož vždy záleží z jakého pohledu se na něj díváme. Například z historického hlediska dle M. Bakeše je možné jej chápat jako „produkt historického vývoje společnosti a její ekonomiky.“⁷ Dále lze na rozpočet nahlížet z hlediska účetního jako na bilanci vyjadřující přehled běžných a kapitálových příjmů a výdajů. V porovnání se soukromým sektorem, kde se tato bilance označuje jako zisk či ztráta, v rámci veřejných rozpočtů se setkáme s přebytkem či schodkem. Rovněž je možné na rozpočet nahlížet jako na peněžní fond představující objem finančních prostředků v určitém rozpočtovém období a v neposlední řadě jako na nástroj kontroly a řízení ekonomiky.⁸

Po přečtení tohoto odstavce nám může být jasné, že přinést univerzální definici rozpočtu není možné, každopádně v tom nejširším pojetí tento pojem odborná literatura označuje jako plán složený z očekávaných příjmů a odhadovaných výdajů na určitou stanovenou dobu, jíž je zpravidla jeden rok.⁹

1.3. Rozpočtová soustava

Rozpočtovou soustavou se rozumí soustava veřejných rozpočtů a rozpočtových vztahů uvnitř rozpočtové soustavy, kdy se jednotlivé rozpočty považují za články rozpočtové soustavy a jsou hierarchicky uspořádány, a rozpočtových orgánů a institucí, které se starají o tvorbu, rozdělování a užití veřejných prostředků a kontrolují plnění veřejných rozpočtů.¹⁰

⁶ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI a. s., 2005, s. 79–83.

⁷ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 83.

⁸ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI a. s., 2005, s. 92–108.

⁹ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 127–132.

¹⁰ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 109–111.

Dle výše uvedené definice jsme schopni určit celkem tři pojetí, tři úhly pohledu, jakými je možné na rozpočtovou soustavu nahlížet. Prvním je fondové pojetí, kterým se rozpočtovou soustavou rozumí soustava peněžních fondů. Dále pojetí vztahové v jehož rámci lze na rozpočtovou soustavu nahlížet jako na soustavu rozpočtových vztahů uvnitř rozpočtové soustavy. A dle posledního institucionálního pojetí lze rozpočtovou soustavu chápat jako soustavu orgánů a institucí, jejichž úkolem je tvorba, rozdělování a užití veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů.¹¹

Jak již bylo uvedeno výše, jednotlivé články rozpočtové soustavy jsou hierarchicky uspořádány, což znamená, že mají určitou strukturu. Rozpočtovou soustavu tvoří soustava veřejných rozpočtů a soustava mimorozpočtových fondů.¹²

Soustava veřejných rozpočtů je tvořena centralizovaným ústředním rozpočtem, v ČR je to státní rozpočet, a decentralizovanými rozpočty územně samosprávných celků (obcí, krajů). V tom nejširším pojetí bychom zde mohli zahrnout i nadnárodní rozpočet, například rozpočet EU. Nejdůležitější postavení má v rámci rozpočtové soustavy ČR státní rozpočet, který funguje jako primární finanční plán státu, a to jednak kvůli jeho objemu finančních prostředků (je největší v rámci celé rozpočtové soustavy ČR)¹³, tak rovněž z důvodu vazeb na ostatní rozpočty formou dotací, návratných finančních výpomocí či naopak odvodů.¹⁴

Pomyslné druhé housle hrají rozpočty územně samosprávných celků, jelikož svým významem a už vůbec ne objemem finančních prostředků se nemohou rovnat státnímu rozpočtu. Každopádně v rámci rozpočtové soustavy jsou velmi důležité, jelikož představují primární finanční nástroj hospodaření obcí a krajů.¹⁵

Platná právní úprava soustavy veřejných rozpočtů je obsažena v několika zákonech. Zatímco tvorba, postavení, obsah a funkce rozpočtů územně samosprávných celků je upravena v zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, na ústřední úrovni je zajištěna zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Důležité je rovněž zmínit zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, který upravuje způsoby a podmínky hospodaření s majetkem státu, vystupování státu v právních vztazích a rovněž postavení, zřizování a zánik organizačních složek státu.

Jak již bylo uvedeno v odstavci týkajícího se struktury rozpočtové soustavy ČR, její druhou součástí je soustava mimorozpočtových fondů, které se budu věnovat v druhé kapitole této

¹¹ PEKOVÁ, Jitka a kol. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, a s., 2005, s. 168–173.

¹² Tamtéž, s. 168–173.

¹³ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a s., 2005, s. 89–92.

¹⁴ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 112.

¹⁵ HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 98–101.

práce, a to představením základních pojmů jako je fond a mimorozpočtový fond a následně se bude práce věnovat představením soustavy mimorozpočtových fondů ČR.

2. Mimorozpočtové fondy

2.1. Pojem fond, mimorozpočtový fond

Stejně jako u pojmu finance či rozpočet, legální definici pojmu fond bychom v českém právním řádu hledali marně. Původ tohoto slova se skrývá opět v latině, kde je jeho význam odvozen od slova „fundus“, jež je překládáno jako základ, dno.¹⁶ Dle odborné literatury bychom tento pojem mohli charakterizovat jako subjekt, který finančně zabezpečuje předem určený úkol, a to využíváním zvláště vyčleněných finančních prostředků s cílem zajistit dlouhodobou stabilitu určitých výdajů vázaných určitými příjmy.¹⁷ Každopádně obecně lze fond chápat jako „*souhrn majetku, obvykle finančního, určený pro konkrétní účel*“¹⁸ Následně podle konkrétního účelu se fondy, podobně jako celé právo, dělí na fondy soukromé a veřejné.

Veřejným fondem stojící mimo státní rozpočet se dle Slovníku veřejného práva rozumí „*samostatné, účelům veřejné správy věnované jmění*“.¹⁹ Tyto fondy se označují jako mimorozpočtové fondy a jsou zřizovány podle zákona.²⁰ Dále přestože, jak je uvedeno výše, stojí tyto fondy mimo státní rozpočet, hospodaří s veřejnými prostředky, a proto podléhají veřejné kontrole, kterou tradičně zajišťuje parlament. Z těchto důvodů jsou považovány za součást veřejných rozpočtů.²¹

Tvorba a užití finančních prostředků se však mezi veřejnými rozpočty a mimorozpočtovými fondy zásadně liší. Kdežto pro veřejné rozpočty platí, že až na výjimky neexistuje účelová vazba mezi příjmy a výdaji, naprosto opačná situace je u mimorozpočtových fondů. Zde se totiž uplatňuje zpravidla přísná účelová vazba mezi určitými druhy příjmů, které jsou vyhrazeny pro pouze pro předem stanovené druhy výdajů.²²

Dle mého názoru je toto poměrně nepraktické. Naprosto běžně může totiž docházet k situacím, kdy v některém fondu zůstane přebytek finančních prostředků, zatímco jinému fondu k pokrytí určité potřeby prostředky chybí. A vzhledem k fixaci určitého příjmu k určité potřebě/výdaji, nelze provést přesun finančních prostředků mezi těmito fondy, jelikož to je možné až při schvalování rozpočtového hospodaření na další rok. To znamená, že čím více fondů by existovalo v rámci rozpočtové soustavy, tím hůře by se rozdělovaly finanční

¹⁶ VEBROVÁ, Jitka, KRAJÍČEK, Tomáš. *Slovník cizích slov*. Praha: Plot, 2006, s. 68.

¹⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 1. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 139.

¹⁸ Slovník cizích slov. *Fond* [on-line] 2022 [cit. 21. října 2022]. Dostupné na: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fond>.

¹⁹ LAŠTOVKA, Karel. *Veřejné fondy*. Heslo ve Slovníku veřejného práva. Praha, 1927.

²⁰ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI a. s., 2005, s. 108–112.

²¹ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 118–119.

²² PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI a. s., 2005, s. 108–112.

prostředky mezi jednotlivé fondy a tím více by hrozilo, že určité potřeby nebudou plně zajištěny. Každopádně tento systém má i světlé stránky. Na rozdíl od veřejných rozpočtů v rámci hospodaření mimorozpočtových fondů nedochází k propadávání nevyužitých prostředků, což znamená že takovéto prostředky je možné využít v následujícím roce.²³

2.2. Soustava mimorozpočtových fondů

Vzhledem k různorodému charakteru mimorozpočtových fondů je možné je členit do několika skupin. Odborná literatura nabízí mnoho hledisek, podle kterých je možné fondy členit. Například dle J. Pekové je možné do soustavy mimorozpočtových fondů zahrnout:

- a) Státní mimorozpočtové fondy (většina se označuje jako účelové fondy)
- b) Rozpočty zdravotních pojišťoven (z ekonomického hlediska lze chápat jako mimorozpočtový fond zdravotního pojištění)
- c) Fond sociálního zabezpečení (v ČR není zřízen, jelikož povinné příspěvky, ze kterých jsou hrazeny potřeby sociálního zabezpečení, jsou příjmem státního rozpočtu)
- d) Účelové fondy obcí a vyšších stupňů územní samosprávy
- e) Svěrenecké fondy (které jsou začleněny do rozpočtu. Např. v USA se využívají v oblasti hospodaření s prostředky sociálního pojištění)²⁴

Další možné členění nám přináší učebnice finančního práva M. Bakeše a kol, kde je soustava mimorozpočtových fondů členěna dle jejich úlohy v systému veřejných rozpočtů:

- a) Fondy poskytující prostředky na netržních principech (zde se řadí státní účelové fondy a privatizační fondy)
- b) Instituce na podporu podnikatelských aktivit, které jsou zřizovány vládou a které své prostředky využívají k poskytování úvěrů vybraným podnikatelským subjektům²⁵

Dalším hlediskem, jak lze členit fondy, je dle jejich vztahu k úrovni veřejné správy. Tento pohled přináší skupiny fondů na konkrétně třech úrovních, a to na místní a regionální úrovni, na úrovni státu a nadnárodní úrovni (na úrovni Evropské unie).²⁶

²³ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 108–112.

²⁴ Tamtéž, s. 108–112.

²⁵ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 118–119.

²⁶ MARKOVÁ, Hana., BOHÁČ, Radim. *Rozpočtové právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 160–185.

Mně osobně je však nejvíce sympatické členění, jež přináší Plzeňská učebnice finančního a daňového práva, které je zaměřeno účel konkrétních fondů a dělí je do těchto základních skupin:

- a) Státní fondy
- b) Mimorozpočtové fondy zvláštního druhu
- c) Fondy netržní
- d) Zajišťovací fondy
- e) Instituce vládní podpory podnikatelských aktivit s účastí prostředků ze státního rozpočtu
- f) Fondy územně samosprávných celků²⁷

²⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 126.

3. Státní fondy

Ani tento pojem není oproti předchozím kapitolám výjimkou, jelikož jeho legální definici v českém právním řádu nenalezneme. Není obsažena ani v zákoně, jež umožňuje jejich samotný vznik²⁸, ani v jednotlivých zvláštních zákonech, jimiž jsou státní fondy zřizovány. Tyto fondy však v rámci soustavy mimorozpočtových fondů zaujímají specifické postavení a tvoří největší skupinu fondů.

Odborná literatura státní fondy charakterizuje jako „*decentralizované administrativní jednotky podřízené vládě či parlamentu nebo jednotky přímo kontrolované vládou či nepřímo kontrolované prostřednictvím zástupců vlády v orgánech fondu*“.²⁹

Z právní úpravy vyplývá, že se státní fondy zřizují zákonem jako právnické osoby, které slouží k finančnímu zabezpečení zvlášť stanovených úkolů v rámci veřejného sektoru, případně určené části ekonomiky, kdy název státního fondu musí obsahovat označení „státní fond“.³⁰ A protože každý státní fond slouží k jinému účelu, jejich vznik, funkce a vymezení konkrétních úkolů upravují zvláštní zřizovací zákony (např. Státní fond kultury ČR je zřízen zákonem č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky).

Takový zákon, kterým se zřizuje určitý státní fond, musí stanovit orgán, do jehož působnosti státní fond patří. Rovněž musí vymezit zdroje takového fondu a směry užití těchto zdrojů a to včetně způsobu financování správních výdajů státního fondu (výdaje na pokrytí činnosti zaměstnanců a členů orgánů státního fondu).³¹

Vzhledem k tomu, že zřizovací zákony nebyvají zrovna obsáhlé, podrobnou úpravu činnosti státního fondu (podobně jako například u státního podniku) obsahuje statut. Návrh statutu předkládá vládě ke schválení příslušný orgán, který je pověřený správou konkrétního fondu. Tento orgán je povinen každoročně předkládat návrh rozpočtu fondu obsahující příjmy a výdaje a seznam pohledávek a závazků včetně závěrečného účtu státního fondu. Návrh se předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.³²

V zahraničí se s těmito fondy setkáme spíše jako s fondy sociálního zabezpečení či fondy zdravotního pojištění. Systém zdravotního pojištění v České republice je postaven na existenci pojišťoven, které jsou financovány veřejnými financemi, přičemž však nejde o státní fondy ve

²⁸ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

²⁹ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 119.

³⁰ §28 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

³¹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 126–127.

³² Tamtéž, s. 126–127.

smyslu zákona o rozpočtových pravidlech. Dále, jak už bylo zmíněno výše, financování oblasti sociálního zabezpečení je v našem státě zajištěno prostřednictvím státního rozpočtu.³³

3.1. Historie státních fondů

Státní fondy mají v České republice poměrně dlouhou historii, kdy předchůdci dnešních státních fondů a vůbec první státní fondy byly Fondy národní obnovy a Národní pozemkový fond. Oba tyto fondy byly zřízeny prostřednictvím tzv. Benešových dekretů. Hlavní podstata jejich činnosti spočívala ve shromáždění konfiskovaného majetku a jeho následné přidělení oprávněným žadatelům podle pravidel upravených rovněž Benešovými dekrety.³⁴

Dalším fondem, který byl zřízen ještě před sametovou revolucí, byl Státní fond pro zúrodnění půdy. K jeho zřízení došlo roku 1969. Ve srovnání s dnešními fondy je nutné u tohoto fondu zmínit jednu zásadní odlišnost, a to že tento fond nebyl samostatnou právnickou osobou, ale interním relativně samostatným účtem Ministerstva zemědělství. Hlavní podstatou činnosti tohoto fondu byla podpora zemědělských subjektů a Státní meliorační správy, a to prostřednictvím přidělování subvencí a půjček, jež byly následně využívány zejména pro zakládání ovocných sadů, vinic či chmelnic, výstavbu kompostáren, zřizování malých vodních nádrží (které sloužily jako zdroj vody pro zavlažování) či stavbu meliorací. Každopádně v devadesátých letech přišla změna, jelikož nové půjčky přestaly být tímto fondem poskytovány. Místo toho byla činnost fondu zaměřena na splácení závazků z minulých let, případně na financování naléhavých oprav objektů či zařízení ve vlastnictví státu. Jako nejvýznamnější příjem tohoto fondu lze označit poplatky za zábor zemědělské půdy. Fond byl však 1. ledna 2006 zrušen, a proto v současné době jsou tyto poplatky součástí příjmů Státního fondu životního prostředí.³⁵

Se sametovou revolucí přišla řada změn, kdy v období transformace české ekonomiky byly roku 1991 zřízeny dva specifické privatizační státní fondy, a to Fond národního majetku České republiky a Pozemkový fond České republiky. Ve srovnání se Státním fondem pro zúrodnění půdy, tyto fondy byly založeny jako mimorozpočtové, což znamená, že jejich příjmy nepocházely ze státního rozpočtu, ale z právě probíhající privatizace státního majetku. Oba tyto fondy byly dle původního plánu zřízeny na dobu určitou, a to na dobu potřebnou na dokončení

³³ BAKEŠ, Milan. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 118–120.

³⁴ BENEŠ, Eduard. *Dekret prezidenta republiky ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy* [on-line] 1945 [cit. 3. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/1081945.html>.

³⁵ SLAVÍČEK, Petr. *Státní fondy v České republice* [on-line]. Praha: Komora auditorů České republiky, 2010. roč. 17. č. 7 ISSN 1210-9096. Dostupné na: <https://www.kacr.cz/file/3012/casopis-auditor-c-7-2010.pdf>.

procesu privatizace. Došlo však pouze ke zrušení Fondu národního majetku zákonem č. 178/2005 Sb., kdy jeho agendu společně se zbyvajícím majetkem převzalo Ministerstvo financí. Oproti tomu proces rušení Pozemkového fondu se ukázal jako podstatně složitější a časově náročnější. Návrh na jeho zrušení byl sice Ministerstvem financí předložen již roku 2003, avšak tehdejší vláda se rozhodla činnost fondu prodloužit do roku 2009 a následně až do roku 2012.³⁶ Předpokladem však nebylo jeho následné zrušení, ale spíše transformace na jinou menší instituci. K této transformaci došlo 1. ledna 2013 na základě zákona č. 503/2012 Sb., kdy stejným předpisem došlo ke „zrušení“ Pozemkového fondu ČR a rovněž ke zřízení Státního pozemkového úřadu jako úřadu s celostátní působností. Státní pozemkový úřad navázal na činnosti Pozemkového fondu ČR, kterými jsou zejména privatizace státního majetku, vypořádání nároků oprávněných osob a uspokojování restitučních nároků.³⁷

Posledním, dnes již neexistujícím, státním fondem je Fond dětí a mládeže, který byl zřízen roku 1993. Do jeho majetku přešel nemovitý majetek Socialistického svazu mládeže, který měl fond spravovat a rovněž využívat k podpoře činností ve prospěch dětí a mládeže. Takovéto činnosti mohly být vykonávány samotným fondem nebo také jinými fyzickými či právníckými osobami. Realita tohoto fondu byla však jiná, jelikož jeho působnost byla doprovázena řadou mediálních skandálů. Tato skandalizace začala roku 1996, kdy z kontroly provedené NKÚ vyplynulo, že fond zdaleka neplní účel jeho založení, jelikož jemu svěřené objekty pronajímá za nevýhodných podmínek ke komerčním účelům a veškerý zisk z těchto pronájmů utrací za vlastní činnost.³⁸ Vzhledem k výše uvedeným problémům byl od roku 2000 v likvidaci a následně zrušen zákonem č. 364/2000 Sb.³⁹

³⁶ SLAVÍČEK, Petr. *Státní fondy v České republice* [on-line]. Praha: Komora auditorů České republiky, 2010. roč. 17. č. 7 ISSN 1210-9096. Dostupné na: <https://www.kacr.cz/file/3012/casopis-auditor-c-7-2010.pdf>.

³⁷ Zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů.

³⁸ SLAVÍČEK, Petr. *Státní fondy v České republice* [on-line]. Praha: Komora auditorů České republiky, 2010. roč. 17. č. 7 ISSN 1210-9096. Dostupné na: <https://www.kacr.cz/file/3012/casopis-auditor-c-7-2010.pdf>.

³⁹ Zákon č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů.

3.2. Financování státních fondů

Státní fondy jsou převážně financovány ze státního rozpočtu, proto mnohdy tyto prostředky tvoří největší příjem fondu (je však nutné vědět, že na tyto dotace ze státního rozpočtu obvykle není právní nárok). Pokud fond využívá tyto dotace k financování správních výdajů, pak hospodaření s těmito prostředky podléhá právním předpisům upravujícím hospodaření organizačních složek státu. Druhou možností příjmu státních fondů je jejich vlastní majetek a výnosy získané v rámci jejich činnosti.⁴⁰ Jak již bylo uvedeno výše, výhodou fondů oproti veřejným rozpočtům je to, že zůstatky na účtech jednotlivých fondů na konci rozpočtového období zůstávají fondům do dalšího rozpočtového roku k dispozici.⁴¹ Po právní stránce jsou finanční záležitosti upraveny v rámci Zákona o rozpočtových pravidlech, který funguje vůči konkrétním zřizujícím zákonům jako obecný právní předpis.

3.3. Současné státní fondy

K datu sepsání této práce existuje celkem šest státních fondů:

- a) Státní fond kinematografie
- b) Státní fond kultury
- c) Státní zemědělský intervenční fond
- d) Státní fond dopravní infrastruktury
- e) Státní fond podpory investic (původně Státní fond rozvoje bydlení⁴²)
- f) Státní fond životního prostředí⁴³

Státní fond kinematografie

Státní fond kinematografie je právnickou osobou, jež sídlí v Praze. Byl zřízen 1. ledna 2013 na základě zákona č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů (zákon o audiovizu).⁴⁴ Tento fond po založení stal právním nástupcem Státního fondu ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie a patří do působnosti Ministerstva kultury, které je jeho nadřízeným správním orgánem.⁴⁵

⁴⁰ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 126–127.

⁴¹ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 108–112.

⁴² Změna názvu k 1. červnu 2020 na základě novely č. 113/2020 Sb.

⁴³ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 126–127.

⁴⁴ Státní fond kinematografie. *O státním fondu kinematografie* [on-line]. 2013 [cit. 15. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://fondkinematografie.cz/o-fondu/>.

⁴⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

Statutárním orgánem fondu je Ředitel fondu, který stojí v jeho čele a odpovídá za hospodaření s prostředky fondu. Ředitel je jmenován či odvoláván ministrem kultury. Dalším orgánem je Rada fondu, která stanovuje koncepci a strategii podpory kinematografie, stanovuje a následně zveřejňuje kritéria hodnocení projektů a rozhoduje o formě podpory. Rada má 9 členů, jejichž funkční období trvá 3 roky a jsou voleni či odvoláváni Poslaneckou sněmovnou na návrh ministra. Posledním orgánem je Dozorčí výbor, který dohlíží na to, zdali je využívání prostředků v souladu s uvedeným účelem a vykonává dohled nad plněním ostatních úkolů a činností fondu. Stejně jako Rada má Výbor 9 členů, kteří jsou voleni a odvoláváni ministrem.⁴⁶

Hlavními úkoly fondu je výkon správy audiovizuálních poplatků, vedení evidence v oblasti audiovize, poskytování podpory kinematografie a poskytování filmových pobídek.⁴⁷

Mezi finanční zdroje fondu lze zahrnout zejména audiovizuální poplatky, příjem z podílů fondu na zisku z podpořených projektů, příjmy z nakládání s majetkem ČR ve správě fondu, příjmy z veřejných sbírek pořádaných fondem, příjmy z kinematografických děl, která byla na fond převedena a dotace ze státního rozpočtu.⁴⁸

Státní fond kultury

Státní fond kultury je právnickou osobou sídlící v Praze. Fond vznikl na základě zákona č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Správcem fondu je ministerstvo kultury a v jeho čele stojí ministr kultury, který odpovídá za hospodaření s prostředky fondu.⁴⁹

Rozhodujícím orgánem je Rada fondu, která je zodpovědná za způsoby a čerpání prostředků fondu. Rada má 13 členů (dnes pouze 12⁵⁰), jejichž funkční období trvá 3 roky. Tento orgán je jmenován na návrh ministra Poslaneckou sněmovnou, která rovněž rozhoduje o jejich případném odvolání.⁵¹

Žádost o poskytnutí prostředků z fondu může podat žadatel, který je právnickou osobou se sídlem nebo fyzickou osobou s trvalým pobytem na území ČR. Současně s podáním žádosti⁵²,

⁴⁶ Ministerstvo kultury. *Státní fond kinematografie* [on-line]. 2022 [cit. 15. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.mkcr.cz/statni-fond-kinematografie-542.html>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Zákon č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů.

⁴⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

⁵⁰ Ministerstvo kultury. *Státní fond kultury* [on-line]. 2022 [cit. 16. listopadu 2022]. Dostupné na: <file:///C:/Users/elblf/Downloads/Schv%C3%A1len%C3%BD%20rozpo%C4%8Det%20St%C3%A1tn%C3%ADho%20fondu%20kultury%20na%20rok%202022.pdf>.

⁵¹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

⁵² V žádosti je uvedeno označení a bližší charakteristika projektu, předpokládaná výše nákladů, údaj o případné zahraniční účasti, požadovaná forma podpory a její výše a případně i označení pohledávky, o jejíž zajištění se žádá.

kteřá se písemně podává správci fondu, je žadatel povinen složit úhradu nákladu spojených s posouzením žádosti. Výše částky je stanovena statutem podle charakteru předkládaného projektu, maximálně je stanovena na 10 tisíc Kč.⁵³

Mezi finanční zdroje fondu lze zahrnout výnosy z majetkových účastí ČR na podnikání právnických osob v kultuře (s výjimkou filmového průmyslu), výnosy z cenných papírů ve správě fondu, výnosy z veřejných sbírek pořádané fondem a dotace ze státního rozpočtu.⁵⁴

Státní zemědělský intervenční fond

Státní zemědělský intervenční fond je právnickou osobou, která sídlí v Praze. Činnost fondu se řídí zákonem č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu ve znění zákona č. 128/2003 Sb. a ve znění zákona č. 85/2004 Sb. a prováděcími právními předpisy ve formě nařízení vlády.⁵⁵ Nahradil tak Státní fond tržní regulace v zemědělství, který působil mezi lety 1992–2000.⁵⁶

Tento fond je akreditovanou platební agenturou, to znamená, že podstatou činnosti fondu je zprostředkovávat finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů, kontrolovat dotace poskytované z Evropského zemědělského záručního fondu, z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a z Evropského námořního a rybářského fondu. Piliřem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby, které se vyplácejí zjednodušeným systémem – na hektar obhospodařované plochy.⁵⁷

Fond je správním úřadem a spadá do působnosti Ministerstva zemědělství. Statutárním orgánem je generální ředitel, který je jmenován a odvoláván vládou. Zastupuje fond navenek, řídí jeho činnost a rozhoduje ve všech věcech, které nenáleží dozorčí radě. Druhým orgánem je již zmíněna Dozorčí rada, která funguje jako kontrolní orgán. Je to pětičlenný orgán, jehož členové jsou voleni na čtyřleté funkční období, a to Poslaneckou sněmovnou ČR, která je případně rovněž může odvolat.⁵⁸

Fond získává finanční zdroje z dotací ze státního rozpočtu, příjmů z prodeje zemědělských výrobků a potravin nakoupených fondem, podpor poskytnutých v rámci Evropské unie či vrácených dotací a penálů.⁵⁹

⁵³ Zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury ČR.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

⁵⁶ Zákon ČNR č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství.

⁵⁷ Státní zemědělský intervenční fond. *O nás* [on-line]. 2022 [cit. 16. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>.

⁵⁸ Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu.

⁵⁹ Tamtéž.

Státní fond dopravní infrastruktury

Státní fond dopravní infrastruktury byl zřízen roku 2000 zákonem č. 104/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury, v znění pozdějších předpisů. Fond je právnickou osobou sídlící v Praze a spadá do působnosti Ministerstva dopravy.⁶⁰

Statutárním orgánem Fondu je ředitel, který řídí činnost Fondu a rozhoduje o financování realizovaná Fondem. Ředitele jmenuje či případně odvolává státní tajemník Ministerstva dopravy. Druhým řídicím orgánem je devítičlenný Výbor fondu, jehož předsedou je ministr dopravy. Ostatní členy výboru jmenuje vláda na návrh ministra na funkční období čtyř let. Výbor je pověřen schvalováním návrhu rozpočtu Fondu, pravidel pro financování z Fondu či roční uzávěrkou Fondu. Kontrolním orgánem Fondu je pětičlenná Dozorčí rada, jejíž členové jsou voleni Poslaneckou sněmovnou, která dohlíží na činnost a hospodaření Fondu.⁶¹

Hlavním úkolem fondu je výstavba, modernizace a údržba silnic a dálnic, železničních dopravních cest a vnitrozemských vodních cest. Dále Fond podporuje průzkumné a projektové činnosti v oblasti dopravní infrastruktury.⁶²

Finanční prostředky získává Fond převážně z převodů výnosů silniční daně, z podílu z výnosů spotřební daně z minerálních olejů, z výnosů z časového poplatku a mýtného či dotace ze státního rozpočtu.⁶³

Státní fond podpory investic

Původně Státní fond rozvoje bydlení byl založen roku 2000 zákonem č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení, ale 1. června 2020 došlo ke změně, kdy na základě novely č. 113/2020 Sb. byl tento fond přejmenován na Státní fond podpory investic.⁶⁴ Změnil se tedy jak název, tak i sídlo fondu, které bylo přesunuto z Olomouce do Prahy.⁶⁵

Fond spadá do působnosti Ministerstva pro místní rozvoj. Statutárním orgánem je ředitel fondu, který fond zastupuje navenek, řídí jeho činnost, odpovídá za plnění jeho úkolů a provádí rozhodnutí a další opatření schválená a projednaná výborem. Dalším orgánem je zmíněný výbor fondu, který se skládá ze 7 členů, přičemž předsedou je ministr. Ostatní členy jmenuje vláda na návrh ministra na čtyřleté funkční období. Výbor projednává a schvaluje návrh rozpočtu fondu,

⁶⁰ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

⁶¹ Státní fond dopravní infrastruktury. *Statut Státního fondu dopravní infrastruktury* [on-line]. 2016 [cit. 17. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfdi.cz/zakladni-informace/statut-fondu/>.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Zákon č. 104/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury.

⁶⁴ Státní fond podpory investic. *Statut Státního fondu podpory investic* [on-line]. 2020. Dostupné na: <file:///C:/Users/elblf/Downloads/Statut%20SFPI.pdf>.

⁶⁵ Státní fond podpory investic. *Základní informace o Státním fondu podpory investic* [on-line]. 2022 [cit. 17. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://sfpi.cz/sfpi/>.

návrh Statutu fondu, otázky spojené se správou fondu a další návrhy předložené předsedou výboru nebo jeho členy. Poslední organizační složkou je pětičlenná Dozorčí rada, která kontroluje správnou činnost a hospodaření fondu.⁶⁶

Hlavním posláním fondu je podpora stabilního prostředí pro bydlení a kvality bydlení, udržitelného rozvoje obcí, měst a regionů, kdy jeho třemi hlavními pilíři politiky jsou dostupnost, stabilita a kvalita bydlení. Tato podpora se realizuje formou úvěrových programů.⁶⁷

Hlavní složkou příjmů fondu jsou dotace ze státního rozpočtu, dále příjem z vydaných dluhopisů, splátky z poskytnutých úvěrů, prostředky z fondů Evropské unie či splátky zápůjček poskytnutých do fondů obcí a fondů rozvoje měst.⁶⁸

Státní fond životního prostředí

Touto institucí se zabývá závěrečná kapitola bakalářské práce.

⁶⁶ Zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu podpory investic.

⁶⁷ Státní fond podpory investic. *Základní informace o Státním fondu podpory investic* [on-line]. 2022 [cit. 17. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://sfpi.cz/sfpi/>.

⁶⁸ Zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu podpory investic.

4. Státní fond životního prostředí

Státní fond životního prostředí (dále jen „Fond“) vznikl na základě zákona ČNR č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů a je tak nejstarším existujícím státním fondem na území České republiky. Fond vznikl sloučením dvou dříve existujících specializovaných fondů, a to Fondu životního prostředí a Fondu ochrany ovzduší, které byly tedy k účinnosti zákona, k 1. 1. 1992, zrušeny.⁶⁹ Dle mého názoru bylo sloučení rozumným krokem, jelikož díky němu vznikla jedna instituce, do které se soustředily všechny prostředky sloužící k ochraně a zlepšování životního prostředí a bylo tak možné operovat z jednoho místa s daleko větším množstvím prostředků, než kdyby byly tyto prostředky rozděleny mezi více institucí. Státní fond životního prostředí je jedním ze základních ekonomických nástrojů k uskutečňování Státní politiky životního prostředí 2030.⁷⁰

Fond je právnickou osobou sídlící v Praze a spadá do působnosti Ministerstva životního prostředí, které vykonává vůči Fondu zřizovatelské funkce jako věcně příslušný ústřední správní úřad⁷¹, přičemž se řídí dalšími předpisy, a to zejména zákonem č. 218/2000 Sb. a zřizovacím zákonem č. 388/1991 Sb. Na tento zákon navazuje důležitý prováděcí předpis, kterým je Statut Státního fondu životního prostředí. Tento vnitřní předpis nabyl účinnosti dne 1. 9. 2021 a upravuje rozsah činnosti a podmínky poskytování finančních prostředků Fondu. O poskytování prostředků, které se žadatelům poskytují za podmínek stanovených tímto statutem a platnými a účinnými směrnici Ministerstva životního prostředí o poskytování finančních prostředků⁷², rozhoduje ministr, kdy při tomto rozhodování slouží ministrovi jako poradní orgán Rada Fondu. Vnitřní struktura je stanovena organizačním řádem Fondu, který rovněž upravuje vztahy a náplň činnosti jednotlivých útvarů Fondu.⁷³ Společně s výše uvedenými předpisy je důležité zmínit zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který představuje základní rámec práva životního prostředí a kterým se Fond rovněž musí řídit. Dalšími jsou například zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její náhradě či zákon č. 123/1998 Sb., o právu na

⁶⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra. a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 127–134.

⁷⁰ Státní fond životního prostředí. *Zpráva o hospodaření SFŽP ČR za rok 2021* [on-line]. 2022. Dostupné na: https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2022/06/Zprava-o-hospodareni_SFZP-CR_za-rok-2021.pdf.

⁷¹ Dle zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Podobně jako statut, i směrnice navazují jako prováděcí předpis na zákon č. 388/1991 Sb. Poslední vydanou směrnicí MŽP je Směrnice č. 5/2022, o realizaci Národního plánu obnovy ze dne 20. 5. 2022.

⁷³ Státní fond životního prostředí. *Statut Státního fondu životního prostředí* [on-line]. 2021 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/legislativa/statut-sfzp-cr/>.

informace o životním prostředí, jelikož každý máme právo znát skutečný stav přírodního prostředí a přírodních zdrojů, kterými disponuje naše země.

Hlavním posláním Státního fondu životního prostředí je ochrana a zlepšování životního prostředí v České republice. Chrání přírodní bohatství ČR a přispívá k jejímu udržitelnému rozvoji a uchování pro budoucí generace. Toto poslání naplňuje již od svého založení roku 1992 prostřednictvím poskytnutých dotací, subvencí či půjček na projekty, které přispívají ke zlepšování kvality vod, ovzduší či ochrany přírody a krajiny. Rovněž se také podílejí na podpoře enviromentálního vzdělávání, využívání obnovitelných zdrojů či úspoře energií.⁷⁴

4.1. Evropské právo životního prostředí

Evropská unie (dále jen „Unie“) má dle článků 191 až 193 Smlouvy o fungování Evropské unie pravomoc zasahovat a jednat ve všech oblastech životního prostředí, jako je znečištění ovzduší a vody, nakládání s odpady či změna klimatu. Přestože Unie může zasahovat do všech těchto oblastí, je založena na zásadách obezřetnosti a prevence, odvrácení ohrožení životního prostředí především u zdroje a na zásadě „znečišťovatel platí“. V rámci přijímání opatření je její činnost omezena zásadou subsidiarity a požadavkem jednomyslného rozhodnutí Rady, a to v případě předpisů fiskální povahy, opatření týkající se územního plánování, hospodaření s vodními zdroji a využívání půdy a opatření týkající se volby zdrojů energie a skladby jeho zásobování. Přijmout nějaké opatření je možné až po konzultaci s Evropským parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů.⁷⁵

Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž při přípravě dané politiky přihlíží k dostupným vědeckým a technickým údajům, podmínkám životního prostředí v různých regionech, možnému prospěchu a také nákladům a v poslední řadě k hospodářskému a sociálnímu rozvoji Unie jako celku a vyváženému rozvoji jejích regionů. Dále spolupracuje s třetími zeměmi a příslušnými mezinárodními organizacemi, jelikož jedním z jejích základních cílů je podpora opatření k řešení celosvětových problémů životního prostředí, a to hlavně boj proti změně klimatu. Dalšími prioritami politiky Unie v oblasti životního prostředí je ochrana lidského zdraví, odpovědné využívání přírodních zdrojů a zachování a zlepšování kvality životního prostředí.⁷⁶

⁷⁴ Státní fond životního prostředí. *O SFŽP ČR* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/o-nas/>.

⁷⁵ Evropská unie. Smlouva o fungování Evropské unie. 2009.

⁷⁶ Tamtéž.

4.2. Struktura fondu (orgány, členění)

Jako u většiny státních fondů (jedinou výjimkou je Státní fond kultury ČR) stojí v čele ředitel Fondu, který Fond zastupuje navenek jakožto statutární orgán. Ředitele Fondu jmenuje popřípadě odvolává ministr životního prostředí. Jeho funkce je neslučitelná s funkcí předsedy nebo člena Rady Fondu, každopádně pro vykonání určitých právních úkonů může pověřit jiného zaměstnance Fondu. Do jeho pravomocí patří vydávání organizačního řádu Fondu, kterým upravuje vztahy a náplň činnosti jednotlivých útvarů Fondu. Dále ministři navrhuje členy výborů, které zastupují Fond.⁷⁷ Do této funkce byl s účinností od 1. 3. 2014 jmenován Ing. Petr Valdman.⁷⁸

Druhým důležitým orgánem Fondu je Rada Fondu, která je, jak již bylo uvedeno výše, poradním orgánem ministra životního prostředí. Rada Fondu se skládá z 18 stálých členů, a to zejména ze zákonodárných a ekologických odborníků a zástupců státní správy a samosprávy. Dnes ji tvoří sedm poslanců, dva senátoři, čtyři zástupci ministerstev, dále zástupce Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí, Sdružení místních samospráv ČR, Hospodářské komory a posledním je zástupce nevládních neziskových organizací. Všechny členy Rady včetně jejího předsedy jmenuje a popřípadě i odvolává ministr. Hlavními úkoly Rady je projednávat zásadní otázky týkající se tvorby a užití finančních prostředků Fondu, dále posuzovat roční rozpočty příjmů a výdajů Fondu a v neposlední řadě doporučovat ministři výši čerpání prostředků z Fondu pro jednotlivé konkrétní projekty, přičemž vychází ze zásad ochrany a péče o životní prostředí.⁷⁹ Současnou předsedkyní Rady Fondu je Ing. Jana Krutáková.⁸⁰

K realizaci řídicích a dalších aktivit v rámci konkrétních programů je rovněž statutem povoleno zřídit řídicí neboli monitorovací výbor. Jeho činnost je stanovena statutem, který je upravován příslušnými jednotlivými programy zvlášť. Tyto statuty, jejich změny a dodatky schvaluje ministr, který rovněž jmenuje a odvolává členy daného výboru.⁸¹

⁷⁷ Státní fond životního prostředí. *Statut Státního fondu životního prostředí* [on-line]. 2021 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/legislativa/statut-sfzp-cr/>.

⁷⁸ Státní fond životního prostředí. *Vedení SFŽP ČR* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/vedeni-sfzp-cr/>.

⁷⁹ Státní fond životního prostředí. *Jednací řád Rady SFŽP ČR* [on-line]. 2022. Dostupné na: file:///C:/Users/elblf/Downloads/1655804109_Jednac%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%20Rady%20Fondu_2022-06-17.PDF.

⁸⁰ Státní fond životního prostředí. *Vedení SFŽP ČR* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/vedeni-sfzp-cr/>.

⁸¹ Státní fond životního prostředí. *Statut Státního fondu životního prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. 2021. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/legislativa/statut-sfzp-cr/>.

Fond se dělí na konkrétně čtyři sekce, kde do čela každé z nich je jmenován ředitel sekce. Dále se dělí na odbory a v poslední řadě na specializované oddělení.⁸² Ke dni 31. 12. 2021 bylo zaměstnáno celkem 529 zaměstnanců, přičemž podíl zaměstnaných mužů a žen je 39% ku 61%.⁸³

4.3. Rozpočet fondu

Fond každoročně sestavuje návrh svého rozpočtu nejméně v rozsahu celkových příjmů a celkových výdajů. Tento návrh je do 31. srpna předkládán vládě, která je oprávněna případně pozměnit. Následně se návrh Fondu společně s návrhem státního rozpočtu předkládá ke schválení Poslanecké sněmovně.⁸⁴

4.3.1. Příjmy

Výčet příjmů Státního fondu životního prostředí ČR je obsažen v ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 388/1991 Sb. Dle povahy jednotlivých příjmů lze tento výčet rozdělit do celkem pěti skupin:

- a) Poplatky související s ochranou životního prostředí
Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových⁸⁵, poplatky za vypouštění škodlivých látek do ovzduší⁸⁶, poplatky podle zákona o odpadech⁸⁷, odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, poplatky za skutečný odběr podzemních vod ve výši 50% jejich celkového objemu.
- b) Pokuty a postihy
Pokuty uložené orgány správce Fondu a Českou inspekcí životního prostředí za porušení předpisů a opatření k ochraně životního prostředí, peněžní příjmy z postihů žadatelů za neoprávněné použití nebo zadržetí prostředků Fondu.
- c) Dotace ze státního rozpočtu
- d) Podíly z výnosu daní
- e) Další příjmy

⁸² Státní fond životního prostředí. *Organizační struktura* [on-line]. 2022 [cit. 23. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/organizacni-struktura/>.

⁸³ Státní fond životního prostředí. *Zpráva o hospodaření SFŽP ČR za rok 2021* [on-line]. 2022. Dostupné na: https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2022/06/Zprava-o-hospodareni_SFZP-CR_za-rok-2021.pdf.

⁸⁴ Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR.

⁸⁵ Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon

⁸⁶ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

⁸⁷ Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech

Příspěvky od tuzemských a zahraničních právnických a fyzických osob, další příjmy stanovené obecně závaznými právními předpisy v jednotlivých úsecích životního prostředí.⁸⁸

V souvislosti s poplatky (s těmi za znečišťování životního prostředí) je nutno zmínit princip „znečišťovatel platí“, který představuje jakýsi můstek mezi ochranou životního prostředí a těmito ekonomickými nástroji. Tento princip je jedním ze základních principů/zásad ochrany životního prostředí, a to jak v rámci českého práva, tak i v rámci toho evropského. Jeho základní myšlenku by bylo možné velice jednoduše formulovat, že ten, kdo způsobí nějaké znečištění životního prostředí, by za něj měl také zaplatit a nést náklady na jeho prevenci, kontrolu a odstranění. Bohužel to není tak jednoduché a při výkladu tohoto principu je nutné si odpovědět na řadu otázek (např. kdo je znečišťovatelem?). Na většinu ne-li všechny otázky nám odpovídají jednotlivé složkové zákony (uvedené výše u poplatků), kde jsou tyto poplatky zakotveny.⁸⁹

V drtivé většině let byly hlavním zdrojem příjmů Fondu právě poplatky související s ochranou životního prostředí. Tyto poplatky vždy (kromě roku 2019) přesáhly hodnotu 1 500 mil. Kč. Každopádně došlo i k výjimečným případům, kdy Fond v rámci jiných mimořádných příjmů získal finanční prostředky na podporu určitého programu Fondu. Roku 2009 Fond inkasoval příjem 13 mld. Kč na spuštění programu Zelená úsporám (k dnešnímu datu se tato příjmová částka vyšplhala na 20,5 mld. Kč.). Dalším výjimečným případem je rok 2021, kdy bylo celkem 8 mld. Kč podpořeno spuštění programu Modernizační fond. Celkový součet všech příjmů za rok 2021 v období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021 je 10,6 mld. Kč., což je oproti předpokládaným 3,6 miliardám Kč obrovský rozdíl.⁹⁰

4.3.2. Výdaje

Dle ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 388/1991 Sb. se podporou rozumí dotace, subvence, půjčky, převzetí závazku a další pomoc fyzickým či právnickým osobám. V současnosti jsou ale využívány převážně dotace a v podstatně menší míře půjčky. Jak lze vyčíst z tabulky č. 2 uvedené v přílohách, dříve tomu tak nebylo, jelikož v období devadesátých let podíl půjček poskytnutých na konkrétní projekty tvořil téměř 50 % poskytnutých finančních prostředků. Od

⁸⁸ Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR.

⁸⁹ VÍCHA, Ondřej. *Princip „Znečišťovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a. s., 2014, s. 13.

⁹⁰ Tabulka č. 1.

roku 2001 však došlo k podstatnému poklesu využívání tohoto finančního nástroje a až na výjimky (roky 2012, 2018 a 2019) podíl poskytnutých půjček nepřekročil hranici 20 %.⁹¹

Co se týče roku 2021, limit výdajů stanovený Ministerstvem financí a usnesením vlády ČR byl pro tento rok stanoven na 5 652 mil. Kč. Tento limit byl naplněn z 85,12 %, jelikož celkové výdaje Státního fondu životního prostředí v roce 2021 činily 4 829,7 mil. Kč. Částka 4 219,7 mil. Kč byla poskytnuta na dotace a půjčky, ze které byl nejvíce finančně podpořen Národní program Životní prostředí, jehož náklady činily 3 501 mil. Kč. Většina těchto finančních prostředků putovala na projekty zaměřené na ochranu vody, kde výdaje dosáhly podílu 72,3% na celkových výdajích.⁹² Zbylých 590 mil. Kč bylo využito na výdaje spojené s činností kanceláře Fondu.⁹³

Důležité je rovněž zmínit, že přestože o poskytování finančních prostředků z Fondu rozhoduje ministr životního prostředí, stále se jedná o výdaje státního fondu, nikoliv státního rozpočtu.⁹⁴

4.4. Programy fondu

Státní fond životního prostředí finančně podporuje zejména projekty, které přispívají ke zlepšování kvality vod, ovzduší, nakládání s odpady a ochrany přírody a krajiny. Dále také podporuje využívání obnovitelných zdrojů a úsporu energií. Programů, ze kterých je možné čerpat finanční prostředky Fondu, je v dnes celá řada, každopádně na poskytnutí prostředků neexistuje právní nárok, a to dle § 4 odst. 1 zákona č. 388/1991 Sb.

O finanční prostředky Fondu mohou žádat jak právnické tak i fyzické osoby, přičemž součástí dané žádosti musí být i odborný posudek. Tento posudek je doplněn vlastním stanoviskem Fondu. Rada Fondu, jakožto poradní orgán ministra, žádosti posuzuje a následně předává ministrovi, který rozhodne zdali pro daný projekt budou finanční prostředky z Fondu poskytnuty. Pokud však poskytnuté příspěvky nebyly použity v souladu s určenými podmínkami nebo jestliže účel pro jejich poskytnutí propadl, musí být vráceny zpět do Fondu.⁹⁵ Jestliže žadatel o dotaci splnil stanovené podmínky pro její poskytnutí a následně tedy právem

⁹¹ Tabulka č. 2.

⁹² Tabulka č. 3.

⁹³ Státní fond životního prostředí. *Zpráva o hospodaření SFŽP ČR za rok 2021* [on-line]. 2022. Dostupné na: https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2022/06/Zprava-o-hospodareni_SFZP-CR_za-rok-2021.pdf.

⁹⁴ Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. ledna 2013, sp. zn. 7 As 173/2012–44

⁹⁵ Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR.

očekává tento majetkový prospěch, takovému důvodnému legitimnímu očekávání musí být dle Nejvyššího správního soudu poskytnuta soudní ochrana.⁹⁶

Národní program Životní prostředí (NPŽP)

Již od samého vzniku poskytoval Státní fond životního prostředí z národních zdrojů finanční prostředky na podporu různých opatření v oblasti životního prostředí v České republice, kdy tyto prostředky poskytovány prostřednictvím tzv. Národních programů. Dnes již příjem nových žádostí v rámci těchto programů neprobíhá, jelikož byly roku 2015 nahrazeny Národním programem Životní prostředí.⁹⁷

NPŽP spolufinancuje projekty a aktivity, které přispívají k ochraně životního prostředí, k efektivnímu a šetrnému využívání přírodních zdrojů a nápravě negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí. Dále podporuje aktivity přispívající ke zmírňování a přizpůsobení se dopadům změny klimatu a účinné prevenci prostřednictvím environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty obyvatel České republiky. Tento program je navržen jako doplňkový k jiným dotačním programům, a to zejména Operačnímu programu Životní prostředí, programu Nová zelená úsporám nebo programům administrovaným přímo Ministerstvem životního prostředí. Financování programu je zajištěno zejména prostředky ze Státního fondu životního prostředí, avšak v roce 2021 došlo k rozšíření programu o další aktivity, které jsou financovány z dotací poskytnutých v z Národního plánu obnovy. Finanční prostředky se poskytují na základě Směrnice MŽP č. 4/2015.⁹⁸

Finanční podpora je směřována do celkem devíti prioritních oblastí:

- a) Voda
- b) Ovzduší
- c) Odpady, staré zátěže, environmentální rizika
- d) Příroda a krajina
- e) Životní prostředí ve městech a obcích
- f) Environmentální prevence
- g) Inovativní a demonstrační projekty
- h) Energetické úspory

⁹⁶ Nejvyšší správní soud. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. září 2015. sp. zn. 9 Ads 83/2014–50

⁹⁷ Státní fond životního prostředí. *Ukončené programy* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/ukoncene-programy/>.

⁹⁸ Státní fond životního prostředí. *Národní program Životní prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/narodni-program-zivotni-prostredi/>.

i) Příprava projektů⁹⁹

Každopádně v letech 2021–2023 se NPŽP zaměřuje na konkrétní tři prioritní témata, kterými jsou boj se suchem a kvalita vod, životní prostředí v lidských sídlech a zdraví a další aktivity jako je například enviromentální vzdělávání či nakládání s autovraky. Konkrétní aktivity, které jsou prostřednictvím tohoto programu podporovány definuje tzv. Rámec Národního programu Životní prostředí pro období 2021-2023. Tento dokument umožňuje žadateli o prostředky z Fondu kvalitně si připravit svůj dotační projekt. V rámci tohoto tříletého období je naplánováno 22 dotačních výzev s alokací celkem 3 miliard korun.¹⁰⁰

Toto tříleté období je zaměřeno na aktivity, které jsou již dlouhodobě z národních zdrojů podporovány. Mezi takové aktivity patří omezení znečištění povrchových a podzemních vod, budování a regenerace zdrojů pitné vody, boj se suchem, enviromentální vzdělávání či například výsadba stromů.¹⁰¹

Operační program Životní prostředí (OPŽP)

Tento program funguje již od roku 2007 a je jedním ze základních dotačních programů v oblasti ochrany životního prostředí v České republice. Od svého založení bylo podpořeno více než 28 000 projektů a poskytnuto více než 200 miliard Kč na ochranu životního prostředí. Tento program je zvláštní tím, že se vždy zřizuje na sedmileté období, kdy v rámci tohoto již třetího programovacího období bude v letech 2021-2027 poskytnuto cca 61 miliard Kč. Tento program je financován z fondů Evropské unie určených na ochranu a zlepšování životního prostředí (Evropský fond pro regionální rozvoj a Fond soudržnosti).¹⁰²

V rámci OPŽP 2014+ (2014-2020), které navazovalo na OPŽP 2007-2013 bylo poskytnuto téměř 2,75 miliard eur. Tyto finanční prostředky byly rozděleny do pěti prioritních oblastí:

a) Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní

Tato oblast byla zaměřená na snížení znečištění povrchových a podzemních vod, na zlepšení jakosti a dodávek pitné vody pro obyvatelstvo, na zajištění povodňové ochrany a na snížení rizika povodní. Pro tuto oblast bylo vyčleněno 766,9 milionů eur.

b) Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech

⁹⁹ Národní program Životní prostředí. *Národní program Životní prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.narodniprogramzp.cz/>.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Národní program Životní prostředí. *Národní program Životní prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.narodniprogramzp.cz/>.

¹⁰² Operační program Životní prostředí. *Operační program Životní prostředí 2021-2027* [on-line]. [cit. 10. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://opzp.cz/>.

V rámci této oblasti bylo možné získat finanční prostředky z Fondu na projekty zlepšující kvalitu ovzduší a omezující emise znečišťujících látek do ovzduší, kde byl kladen důraz na využívání nových a šetrnějších způsobů výroby energie (proto se podporovaly například výměny zdrojů tepla na pevná paliva za tepelná čerpadla či plynové kondenzační kotle) a zlepšení systému sledování kvality ovzduší. Této oblasti připadlo 569,3 milionů eur.

c) Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika

V této oblasti byly podporovány projekty, které nabízely kvalitnější nakládání s odpady, prevenci samotného vzniku odpadů, zvýšení využití odpadů, odstraňování ekologických zátěží a snížení enviromentálních rizik. Této oblasti bylo přiděleno 458,8 milionů eur.

d) Ochrana a péče o přírodu a krajinu

Zaměření této oblasti spočívalo v zastavení poklesu biodiverzity, v ochraně ohrožených rostlin a živočichů, v zajištění ekologické stability krajiny (posílením přirozených funkcí krajiny) a ve zlepšení kvality prostředí v osídlených oblastech (výstavba parků, zahrad, sadů apod.). Této oblasti připadlo nejméně finančních prostředků, a to 351,7 milionů eur.

e) Energetické úspory

Žadatelé mohli v prostřednictvím této oblasti získat prostředky na projekty, jejichž cílem bylo zvýšení využívání obnovitelných zdrojů energie při výrobě tepla či elektřiny, efektivnější využívání odpadního tepla nebo snížení energetické náročnosti veřejných budov. Pro tuto oblast bylo vyčleněno 549,3 milionů eur.¹⁰³

V roce 2021 probíhaly přípravné práce nástupnického programu OPŽP 2021+, pro který je z evropských fondů poskytnuto zhruba 61 miliard Kč. Většina aktivit, jež byly podporovány předchozím programem, je podporována i v rámci tohoto období, přičemž hlavními cíli jsou ochrana a zajištění kvalitního prostředí pro život obyvatel České republiky, omezení negativních dopadů lidské činnosti na životní prostředí a klima a přispívání řešení problémů životního prostředí na evropské a globální úrovni.¹⁰⁴

¹⁰³ Operační program Životní prostředí. *Operační program Životní prostředí 2014-2020* [on-line]. [cit. 11. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://2014-2020.opzp.cz/>.

¹⁰⁴ Operační program Životní prostředí. *Operační program Životní prostředí 2021-2027* [on-line]. [cit. 10. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://opzp.cz/>.

Finanční prostředky Fondu jsou v rámci této „sedmiletky“ směřovány do těchto šesti hlavních oblastí podpory:

- a) Energetické úspory
- b) Obnovitelné zdroje energie
- c) Adaptace na změnu klimatu
- d) Vodovody a kanalizace
- e) Oběhové hospodářství
- f) Příroda a znečištění¹⁰⁵

Nová zelená úsporám (NZÚ)

Historie nejefektivnějšího českého finančního nástroje zaměřeného na úspory energie rodinných a bytových domů sahá až do roku 2009. Tohoto roku byl totiž v souladu se směrnicí MPŽ č. 5/2009 spuštěn program Zelená úsporám. Financování tohoto programu bylo zajištěno prostředky získanými prodejem tzv. emisních jednotek (kreditů) v rámci mechanismu Kjótského protokolu o snižování emisí skleníkových plynů. Roku 2013 byl však nahrazen programem Nová zelená úsporám 2013. Tento program byl zaměřen na snižování energetické náročnosti rodinných domů, na výstavbu rodinných domů s velmi nízkou energetickou náročností, na efektivní využívání zdrojů energie a zároveň efektivně reagoval na situaci v povodněmi zasažených oblastech. Příjem žádostí o finanční prostředky z tohoto programu byly ukončeny k 20. 12. 2013. Třetí etapa byla spuštěna programem Nová zelená úsporám, která plynule navazovala na program NZÚ 2013.¹⁰⁶ Nástupnický program byl nastaven pro období 2014-2021, během kterého bylo podpořeno více než 74 tisíc žadatelů, kterým bylo rozděleno celkem 16 miliard Kč.¹⁰⁷

V návaznosti na ukončení programu NZÚ byla roku 2021 spuštěna v současnosti poslední etapa tohoto programu, kterou je program NZÚ v rámci Národního plánu obnovy. I nadále zůstává hlavním cílem zlepšit stav životního prostředí snížením produkce emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů. Program nadále podporuje snižování energetické náročnosti obytných budov, a to formou renovací či výstavbou rodinných a bytových domů s velmi nízkou energetickou náročností. Rok od roku je kladen stále vyšší a vyšší důraz na využívání obnovitelných zdrojů energie. Nově se program také zaměřuje na opatření, jejichž cílem je

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Státní fond životního prostředí. *Zpráva o hospodaření SFŽP ČR za rok 2021* [on-line]. 2022. Dostupné na: https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2022/06/Zprava-o-hospodareni_SFZP-CR_za-rok-2021.pdf.

¹⁰⁷ Státní fond životního prostředí. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/nova-zelena-usporam/>.

příprava objektů a veřejnosti na probíhající změnu klimatu. Vzniku těchto nových opatření přispívá i sloučení s programem „Dešťovka“, prostřednictvím které je podporováno udržitelné hospodaření s vodou v domácnostech.¹⁰⁸

Předpokládané finanční prostředky, jež bude mít program k dispozici, je minimálně 39 miliard Kč. Program je financován z výnosů prodeje tzv. emisních povolenek EUA a EUAA v rámci Evropského systému emisního obchodování (zkráceně EU ETS) a v prvních letech z nástrojů na podporu oživení a odolnosti v Národním plánu obnovy.¹⁰⁹ Následně dojde k financování z Modernizačního fondu prostřednictvím nového programu HOUSEnerg, pro který je alokováno 55 miliard Kč.¹¹⁰

Nejvíce se mně však líbí připravovaný podprogram Nová zelená úsporám Light, který je určen seniorům, domácnostem s nižšími příjmy a těm, kteří jsou nejvíce ohroženi energetickou chudobou. Podpora na jeden rodinný dům může dosahovat částky až 150 000 Kč, přičemž jsou podporována snadno realizovatelná a časově nenáročná zateplení domu.¹¹¹ Ohledně tohoto programu se naprosto shodují s výrokem ministra Jurečky, že jde o jedinečnou pomoc vlády českým domácnostem v této ekonomické krizi a díky níž bude možné zajistit pro nadcházející léta lepší podmínky pro celorepublikovou úsporu energií.¹¹² Dle mého názoru nejedné české rodině taková finanční injekce zachrání střechu nad hlavou.

Mezi další programy financované prostřednictvím Fondu patří již zmíněná „Dešťovka“, která je zaměřena na podporu udržitelného hospodaření s vodou. Dále program Kotlíkové dotace v rámci kterých mohou majitelé rodinných domů žádat o finanční příspěvek na výměnu starých a neekologických kotlů na pevná paliva. Nástrojem obnovy české energetiky je Modernizační fond, který je zaměřen na podporu většího užívání čistých ekologických zdrojů, snižování spotřeby energie a ochranu klimatu. Významná část investic z tohoto programu je věnována výstavbě nových solárních elektráren, modernizaci současných energetických provozů a dalším energeticky úsporným opatřením. Jako poslední program zmíním Norské

¹⁰⁸ Nová zelená úsporám. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://novazelenausporam.cz/zakladni-informace/>.

¹⁰⁹ Nová zelená úsporám. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://novazelenausporam.cz/zakladni-informace/>.

¹¹⁰ Ministerstvo životního prostředí. *Vláda schválila program Housenerg* [on-line]. 9. 11. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: https://www.mzp.cz/cz/news_20221109_Vlada-schvalila-program-Housenerg-zajisti-finance-pro-NZULight.

¹¹¹ Státní fond životního prostředí. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/nova-zelena-usporam/>.

¹¹² Ministerstvo životního prostředí. *Vláda schválila program Housenerg* [on-line]. 9. 11. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: https://www.mzp.cz/cz/news_20221109_Vlada-schvalila-program-Housenerg-zajisti-finance-pro-NZULight.

fondy, který je zaměřen na podporu projektů přispívající zvýšení biodiverzity, snížení znečištění ovzduší či například omezení zátěže vodního prostředí.¹¹³

¹¹³ Státní fond životního prostředí. *Dotace a půjčky* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/>.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo představit Státní fond životního prostředí v systému veřejných financí a ukázat jaká je jeho role v oblasti ochrany životního prostředí. Tento fond vznikl 1. 1. 1992 sloučením Fondu životního prostředí a Fondu ochrany ovzduší. Toto sloučení přineslo celou řadu pozitiv. Nedocházelo k roztroušení prostředků mezi více fondů, jelikož se soustředily pouze do jedné instituce. Tím pádem se podpora projektů přispívajících na ochranu a zlepšování životního prostředí realizovala účelně z jednoho místa a došlo tak k celkovému zjednodušení systému.

Přestože se SFŽP může pyšnit faktem, že představuje nejstarší fungující státní fond v České republice, má tento fakt i jisté negativní stránky. Hlavně tedy samotný zřizovací zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí. Jedná se o opravdu hodně stručný právní předpis, a tak většina právní úpravy týkající se čerpání podpory či organizační struktury je obsažena v navazujících prováděcích předpisech. Sám jsem byl překvapen, když jsem porovnával tento zákon se zřizovacími zákony „mladších“ státních fondů, že jejich právní úprava je daleko kvalitnější. Dle mého názoru by bylo vhodné tento zákon doplnit, a tak odstranit toto negativum.

Svou roli v rámci ochrany životního prostředí plní Státní fond životního prostředí několika způsoby. Vedle státního rozpočtu představuje Fond hlavní zdroj investic do životního prostředí, jelikož již od svého založení přispívá a podporuje projekty přispívající na jeho ochranu a zlepšování. Finanční prostředky jsou poskytovány z vlastních zdrojů, z dotací ze státního fondu a ze strukturálních fondů Evropské unie. Za třicetileté působení Fondu byly prostřednictvím svých programů podpořeny desetitisíce programů zlepšující životní prostředí v České republice. Důležitost Fondu lze ukázat na připravovaném programu Nová zelená Light, který vzhledem k probíhající energetické krizi vidím jako výborné řešení tohoto problému. Pro lidi s nižšími příjmy, pro které je velké zvýšení cen energií naprosto nepředstavitelné, je toto skvělá příležitost, jak si zachránit střechu nad hlavou.

Důležitými nástroji při ochraně životního prostředí jsou poplatky za jeho znečišťování. Tyto poplatky jsou nejdůležitějším příjmem Fondu, jelikož až na výjimečné případy, tvořily každý rok největší část příjmů. Z tohoto faktu lze vyčíst, že se lidé k životnímu prostředí chovají stále lhostejně a na jeho zachování nedbají. Stačí se jen například projet z jednoho města do druhého a v okolí cest leží spousty odpadků. Dle mého názoru by bylo vhodné tyto poplatky ještě zvýšit, aby došlo k co největšímu odrazení potenciálních znečišťovatelů.

Pokud chceme, aby životní prostředí v České republice nesměřovalo k jeho zániku, Státní fond životního prostředí je v tomto směru naprosto nepostradatelným.

Seznam použité literatury

Monografie

- HAMERNÍKOVÁ, Bojka, MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 340 s.
- BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 549 s.
- PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha: ASPI a. s., 2005, 528 s.
- GRUŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde Praha, 2009, 335 s.
- KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 344 s.
- PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI a. s., 2005, 556 s.
- HRUBÁ SMRŽOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, 494 s.
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 1. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 528 s.
- VEBROVÁ, Jitka, KRAJÍČEK, Tomáš. *Slovník cizích slov*. Praha: Plot, 2006, 367 s.
- LAŠTOVKA, Karel. *Veřejné fondy*. Heslo ve Slovníku veřejného práva. Praha, 1927
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, 492 s.
- MARKOVÁ, Hana, BOHÁČ, Radim. *Rozpočtové právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 264 s.
- VÍCHA, Ondřej, *Princip „Znečišťovatel platí“ z právního pohledu*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a. s., 2014, 240 s.

Právní předpisy

- Aktuální úprava: zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
- Aktuální úprava: zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
- Aktuální znění: Zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury ČR

- Aktuální znění: Zákon č. 104/2000 Sb., o Státním fondu dopravní infrastruktury
- Aktuální znění: Zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu podpory investic
- Aktuální znění: Zákon č. 496/2012 Sb., o audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změně některých zákonů
- Aktuální znění: Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu
- Aktuální znění: Zákon č. 128/2003 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), a zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- Aktuální znění: Zákon č. 85/2004 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Aktuální znění: Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Aktuální znění: Zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů
- Aktuální znění: Zákon č. 178/2005 Sb., o zrušení Fondu národního majetku
- Aktuální znění: Zákon č. 364/2000 Sb., o zrušení Fondu dětí a mládeže a o změnách některých zákonů
- Aktuální znění: Zákon č. 113/2020 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 211/2000 Sb., o Státním fondu rozvoje bydlení a o změně zákona č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Aktuální znění: Směrnice MŽP č. 5/2022, o realizaci Národního plánu obnovy v rámci aktivit, u kterých plní Ministerstvo životního prostředí funkci vlastníka komponenty
- Aktuální znění: Smlouva o fungování Evropské unie
- Aktuální znění: Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon
- Aktuální znění: Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
- Aktuální znění: Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech
- Aktuální znění: Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí
- Historické znění: Zákon ČNR č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství

Judikatura

- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. ledna 2013, sp. zn. 7 As 173/2012–44
- Nejvyšší správní soud: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. září 2015, sp. zn. 9 Ads 83/2014–50

Ostatní zdroje

- Slovník cizích slov. *Fond* [on-line]. 2022 [cit. 21. října 2022]. Dostupné na: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fond>
- SLAVÍČEK, Petr. *Státní fondy v České republice* [on-line]. Praha: Komora auditorů České republiky, 2010. roč. 17. č. 7 ISSN 1210-9096. Dostupné na: <https://www.kacr.cz/file/3012/casopis-auditor-c-7-2010.pdf>
- BENEŠ, Eduard. *Dekret prezidenta republiky ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy* [on-line]. 1945 [cit. 3. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/1081945.html>
- Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o. *Transformace Pozemkového fondu ČR do Státního pozemkového úřadu* [on-line]. 2013 [cit. 3. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.ak-vych.cz/transformace-pozemkoveho-fondu-cr-do-statniho-pozemkoveho-uradu/>
- Státní fond kinematografie. *O státním fondu kinematografie* [on-line]. 2013 [cit. 15. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://fondkinematografie.cz/o-fondu/>
- Ministerstvo kultury. *Státní fond kinematografie* [on-line]. 2022 [cit. 15. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.mkcr.cz/statni-fond-kinematografie-542.html>
- Ministerstvo kultury. *Státní fond kultury* [on-line]. 2022. Dostupné na: <file:///C:/Users/elblf/Downloads/Schv%C3%A1len%C3%BD%20rozpo%C4%8Det%20St%C3%A1tn%C3%ADho%20fondu%20kultury%20na%20rok%202022.pdf>
- Hospodářské noviny. *Fond tržní regulace skončil, nahradila ho mocnější instituce* [on-line]. 2000 [cit. 16. listopadu 2022]. Dostupné na: <http://www.agris.cz/clanek/91059/fond-trzni-regulace-skoncil-nahradila-ho-mocnejsi-institute>
- Státní zemědělský intervenční fond. *O nás* [on-line]. 2022 [cit. 16. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>

- Státní fond dopravní infrastruktury. *Statut Státního fondu dopravní infrastruktury* [on-line]. 2016 [cit. 17. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfdi.cz/zakladni-informace/statut-fondu/>
- Státní fond podpory investic. *Statut Státního fondu podpory investic* [on-line]. 2020. Dostupné na: <file:///C:/Users/elblf/Downloads/Statut%20SFPI.pdf>
- Státní fond podpory investic. *Základní informace o Státním fondu podpory investic* [on-line]. 2022 [cit. 17. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://sfpi.cz/sfpi/>
- Státní fond životního prostředí. *Statut Státního fondu životního prostředí* [on-line]. 2021 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/legislativa/statut-sfzp-cr/>
- Státní fond životního prostředí. *O SFŽP ČR* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/o-nas/>
- Státní fond životního prostředí. *Vedení SFŽP ČR* [on-line]. 2022 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/vedeni-sfzp-cr/>
- Státní fond životního prostředí. *Jednací řád Rady SFŽP ČR* [on-line]. 2022. Dostupné na: file:///C:/Users/elblf/Downloads/1655804109_Jednac%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%20Rady%20Fondu_2022-06-17.PDF
- Státní fond životního prostředí. *Zpráva o hospodaření SFŽP ČR za rok 2021* [on-line]. 2022. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2022/06/Zprava-o-hospodareni-SFZP-CR-za-rok-2021.pdf>
- Státní fond životního prostředí. *Ukončené programy* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/ukoncene-programy/>
- Státní fond životního prostředí. *Národní program Životní prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.narodniprogramzp.cz/>
- Národní program Životní prostředí. *Národní program Životní prostředí* [on-line]. 2022 [cit. 9. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.narodniprogramzp.cz/o-programu/>
- Operační program Životní prostředí. *Operační program Životní prostředí 2021-2027* [on-line]. [cit. 11. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://opzp.cz/>
- Operační program Životní prostředí. *Operační program Životní prostředí 2014-2020* [on-line]. [cit. 11. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://2014-2020.opzp.cz/>
- Státní fond životního prostředí. *Dotace a půjčky* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/>

- Státní fond životního prostředí. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/nova-zelena-usporam/>
- Nová zelená úsporám. *Nová zelená úsporám* [on-line]. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://novazelenausporam.cz/zakladni-informace/>
- Ministerstvo životního prostředí. *Vláda schválila program Housenerg* [on-line]. 9. 11. 2022 [cit. 22. listopadu 2022]. Dostupné na: https://www.mzp.cz/cz/news_20221109_Vlada-schvalila-program-Housenerg-zajisti-finance-pro-NZULight
- Státní fond životního prostředí. *Organizační struktura* [on-line]. 2022 [cit. 23. listopadu 2022]. Dostupné na: <https://www.sfzp.cz/o-sfzp-cr/organizacni-struktura/>

Abstrakt

Státní fondy, jakožto alternativní způsoby financování veřejných potřeb, pomyslně zůstávají ve stínu státního rozpočtu a stojí poněkud stranou. Proto cílem této bakalářské práce je představit nejstarší fungující státní fond, kterým je Státní fond životního prostředí, jehož hlavním úkolem je podporovat projekty přispívající ochraně a zlepšování životního prostředí a také ekologická opatření uskutečňované v souladu se Státní politikou životního prostředí a se zásadami ochrany životního prostředí. Sekundárním cílem je ukázat jakou roli tento fond plní při ochraně životního prostředí. První polovina je věnována vymezení Fondu ve struktuře veřejných financí, a to za pomoci zejména odborné literatury finančního práva. Druhá část práce pojednává o samotném Státním fondu životního prostředí, kde hlavním zdrojem byly jeho oficiální stránky. Počínaje založením Fondu a vymezením jeho hlavního poslání přes jeho samotnou strukturu a analýzu rozpočtu Fondu se práce dostává do své konečné části, kterou je charakteristika programů, jež jsou Fondem financovány. Závěr práce obsahuje shrnutí všech poznatků a informací získaných při zpracování práce, kde bude věnován prostor otázce, jakou roli Fond plní při ochraně životního prostředí.

Abstract

State funds, as alternative ways of financing public needs, conceptually remain in the shadow of the state budget and stand somewhat aside. Therefore, the aim of this bachelor's thesis is to present the oldest functioning state fund, which is the State Environmental Fund, whose main task is to support projects contributing to the protection and improvement of the environment, as well as ecological measures carried out in accordance with the State Environmental Policy and the principles of environmental protection. The secondary goal is to show what role this fund fulfills in environmental protection. The first half is devoted to the definition of the Fund in the structure of public finances, with the help of specialized financial law literature. The second part of the thesis deals with the State Environmental Fund itself, where the main source was its official website. Starting with the establishment of the Fund and the definition of its main mission through its very structure and the analysis of the Fund's budget, the thesis reaches its final part, which is the characterization of the programs financed by the Fund. The conclusion of the work contains a summary of all knowledge and information obtained during the processing of the work, where space will be devoted to the question of what role the Fund fulfills in environmental protection.

Seznam klíčových slov

Finance

Rozpočet

Rozpočtová soustava

Fond

Státní fond

Státní fond životního prostředí

List of key words

Finances

Budget

Budget system

Fund

State fund

State environmental fund

Přílohy

Tabulka č. 1 – vývoj příjmů Fondu v letech 1992-2021 (v mil. Kč)

Rok	Poplatky a ostatní příjmy	Splátky půjček	POO	ZÚ	ModFond	Příjmy celkem
1992	2 422,5	0	0	0	0	2 422,5
1993	2 727,4	40,2	0	0	0	2 767,6
1994	3 287,6	201,5	1 000,0	0	0	4 489,1
1995	3 042,5	317,0	1 600,0	0	0	4 959,5
1996	2 837,3	516,9	2 000,0	0	0	5 354,2
1997	3 060,0	738,6	1 500,0	0	0	5 298,6
1998	2 730,1	1 037,0	0	0	0	3 767,1
1999	2 504,8	1 215,0	0	0	0	3 719,8
2000	2 154,6	1 346,5	0	0	0	3 501,1
2001	1 916,6	1 325,1	0	0	0	3 241,7
2002	2 135,2	1 279,3	0	0	0	3 414,5
2003	2 151,7	1 043,3	0	0	0	3 195,0
2004	1 976,2	979,2	0	0	0	2 955,4
2005	2 017,2	850,5	0	0	0	2 867,7
2006	1 802,6	752,9	0	0	0	2 555,5
2007	1 964,3	638,1	0	0	0	2 602,4
2008	1 871,3	516,0	0	0	0	2 387,3
2009	2 431,1	393,1	0	13 044,8	0	15 869,0
2010	2 425,8	308,0	0	6 125,1	0	8 858,9
2011	2 130,4	244,0	0	957,9	0	3 332,3
2012	1 881,6	212,9	0	336,6	0	2 431,1
2013	1 740,7	222,7	0	0	0	1 963,4
2014	1 816,9	201,3	0	0	0	2 018,2
2015	1 867,5	199,0	0	0	0	2 066,5
2016	1 859,3	253,4	0	0	0	2 112,7
2017	1 426,9	251,8	0	0	0	1 678,7
2018	1 839,3	171,8	0	0	0	2 011,1
2019	917,4	156,3	0	0	0	1 073,7
2020	1 805,9	162,2	0	0	0	1 968,1
2021	2 285,1	185,0	0	0	8 086,3	10 556,4
Celkem	65 029,8	15 758,6	6 100,0	20 464,4	8 086,3	115 439,1

Tabulka č. 2 – Podíl půjček v rámci dotačních programů v letech 1993-2021

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Podíl (%)	28,0	40,8	47,9	44,1	41,4	42,9	33,5	26,0	27,4	19,0	15,3	12,2	11,8

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Podíl (%)	11,9	6,8	5,6	8,0	13,4	15,7	28,0	15,4	14,4	14,4	4,9	10,6	33,3

Rok	2019	2020	2021
Podíl (%)	28,2	13,9	12,8

V tabulce uvedené údaje jsou bez výdajů programu ZÚ.

Tabulka č. 3 – Realizované finanční výdaje – skladba výdajů podle složek životního prostředí (bez výdajů na činnost kanceláře Fondu)

	Výdaje celkem (mil. Kč)	Podíl složky ŽP a programu na celkových výdajích (%)	Půjčka (mil. Kč)	Transfery (dotace v mil. Kč)	Podíl složky ŽP a programu na transferech (%)
voda celkem	3 049,2	72,3	309,1	2 740,1	73,3
z toho NPŽP	2 738,4	64,9	0	2 738,4	73,2
z toho půjčky k OPŽP 2014+	309,1	7,4	309,1	0	0
z toho NF	1,7	0	0	1,7	0
ovzduší celkem	395,0	9,4	145,3	249,7	6,7
z toho NPŽP	80,6	1,9	0,5	80,1	2,1
z toho Kotlíky*	84,8	2,0	15,4	69,4	1,9
z toho NF	16,3	0,4	0	16,3	0,4
z toho ZÚ	-0,9	0	0	-0,9	0
z toho půjčky OPŽP 2014+	129,4	3,1	129,4	0,0	0
z toho ModFond	84,8	2,0	0	84,8	2,3
příroda celkem	418,4	9,9	0	418,4	11,2
z toho NPŽP	358,5	8,5	0	358,5	9,6
z toho NF	59,9	1,4	0	59,9	1,6
odpady celkem	357,1	8,5	25,2	331,9	8,9
z toho NPŽP	323,5	7,7	0	323,5	8,6
z toho IFN OPŽP 2014+	33,6	0,8	25,2	8,4	0,3
CELKEM	4 219,7	100,0	479,6	3 740,1	100,0
z toho: ZÚ	-0,9	0	0	-0,9	0
NPŽP	3 501,0	83,0	0,5	3 500,5	93,5
Kotlíky	84,8	2,0	15,4	69,4	1,9
Půjčky OPŽP 2014+	438,5	10,4	438,5	0	0
IFN OPŽP 2014+	33,6	0,8	25,2	8,4	0,2
ModFond	84,8	2,0	0	84,8	2,3
NF	77,9	1,8	0	77,9	2,1